

6. Bréf ~~xxx~~ stjórnarráðsins til Jóns Pálssonar ásamt endurriti af svari stjórnarráðsins við bréfi bankastjórnar Landsbankans dagsett 24. desember 1915.
-



STJÓRNARRÁÐ ÍSLANDS.

Reykjavík,

23. febrúar 1916.

Stjórnarráðið hefur í dag ritað stjórn Landsbankans á þessa leið:  
"Með bríefi, dags. 24. des. 1. á., hefur stjórn Landsbankans gjört þá kröfu, að stjórnarráðinu "matti þóknast að víkja Jóni Pálssyni frá fjehirðisstörfum við Landsbankann".

Ástaður bankastjórnarinnar fyrir þessari kröfu sýnast, samkvæmt ofan nefndu bríefi hennar, vera tveir annmarkar á gjaldkeranum, er bankastjórnin telur vara þessa:

- 1) að hann sje geðstíður og óhljóinn, og
- 2) að honum sje ósýnt um störf sín.

Þau einstök atriði, er bankastjórnin nefnir gjaldkera til ásöknar sýnist mega heimfæra undir annanhvorn ofangreindra annmarka.

Eins og bankastjórninni er kunnugt, var Jón Pálsson fyrst settur til þess að gegnagjaldkerastöðunni við Landsbankann frá 29. febr. 1912 á ábyrgð þáverandi gjaldkera, en á sjálfs síns ábyrgð var hann settur til að gegna stöðu þessari 14. marz 1912. Og er stjórnarráðinu fullkunnugt, að bæði þessi skipti, er Jón Pálsson var settur, var það gert með fullu samþykki núverandi tveggja forstjóra bankans, enda höfðu þeir þá haft kynni af honum sem starfsmanni í bankanum nálægt 2 ár. Þegar svo fyrirrennari Jóns Pálssonar slepti fjehirðisstarfanum til fulls, var hann auglýstur laus. Úr 9. umsækjendum valdi svo núverandi bankastjórn einróma 3, og lagði til í bríefi sínu, dags. 4. maí 1914, að einhver hinna 3 útvöldu umsækjanda yrði skipaður fjehirðir við Landsbankann, en einn þeirra 3 var Jón Pálsson. Með bríefi 5. maí 1914 bauð stjórnarráðið bankastjórninni að svara því ákveðið, hvern umræddra 3 umsækjanda bankastjórnin teldi "best fallinn til að verða skipaður fjehirðir bankans".

Með bríefi, dags. 7. maí 1914, svarar bankastjórnin - bankastjórnir báðir og annar gæzlustjórnin - áðurgreindu bríefi stjórnarráðsins þannig, að það hafi verið "að velathuguðum starfshefuleikum og



áreiðanlogleik þeirra þriggja manna, sem vjer (o: bankastjórnin) völdum úr umsækjendunum, að vjer tilnefndum bá alla í brjefi voru 4. p.m. vjer töldum bá alla svo jafnvæl fallna til fjehirðisstarfans, að eigi gætum vjer gert upp á milli þeirra og staði oss því á sama, hvern þeirra hinu háa stjórnarráði þóknaðist að skipa fjehirði bankans, og er að sjálfsögðu sama atkun vor enn".

Síðan segir bankastjórnin í sama brjefi: "En þó að vjer teljum þá þrjá menn, sem vjer völdum úr umsækjendunum - hinir koma eigi til frekari greina hjá oss - svo jafna, dyljumst vjer eigi þess, að sá umsækjandi, sem hefur gegnt stöðu þessari á 3. ár, og sem reynslan hefur sýnt, að staðið hefur vel í henpi, virðist standa næstur því að verða skipaður fjehirðir, og þar sem hann er einn af þeim þremur mönnum, er vjer tilnefndum, er eigi frá vorri hlið ástæða til að skipta um. En skyldi stjórnarráðið finna ástæðu til þess fremur að skipa annanhvorn hinna tveggja manna, sem vjer tilnefndum í brjefi voru 4. p. m., álitum vjer líka sætið vel skipað".

Eins og ljóst er af framanskráðu, hafði Jón Pálsson gegnt fjehirðisstarfanum við Landsbankann frá 29. febr. 1912 til 7. maí 1914, er bankastjórnin ritaði tilvitnað brjef, eða fylla 26 mánuði. Á þeim tíma hafði bankastjórnin auðvitað nægan tíma og færi á að kynnast hæfileikum hans til fjehirðisstarfans, enda segir hún, að allir þeir þrír menn, er hún valdi úr, eins og að framan er sagt, sje vel til starfans fallnir, enda hinir tveir vanir bankamenn líka, og sjerstaklega, að Jón Pálsson hafi reynst vel í stöðunni, og því sje eigi frá bankastjórnarinnar hálfu ástæða til að skipta um.

En í kærubrjefi sínu yfir fjehirði 24. des. f.á. segir bankastjórnin, að þegar meðan hann var settur og því áður en bankastjórnin gaf honum í brjefinu 7. maí 1914 vitnisburðum, að hann hafi reynst vel í stöðunni meðan hann var settur, hafi "brytt á því, hvað hinum setta fjehirði var að ýmsu leyti ósýnt um störfin og að hann hafði allmikinn og leiðan geðbrest". Og á öðrum stað í kærubrjefinu 24. des. f.á. segir bankastjórnin, að "fjehirðinn sje lítið sýnna um störf sín nú en þegar honum var veittur starfinn, og geðstírðaleikinn virðist fara vaxandi og verða því hvímléiðari sem lengra líður".



2  
Reyndar segir bankastjórnin í bræfi sínu 29. jan. þ.á. að af reynslu þeirri, sem hún hafi nú fengið af fjehirði, verði aðætla, "að hann hafi gert sjer mikið far um að dylja galla sína á meðan hann var að tryggja sjer stöðuna fyrir fult og allt". En hvað sem um þetta er, þá er hitt vist, að bankastjórnin fullyrðir í bræfinu 24. des. f.á., að hún hafi þá þekt þessa galla, er hún mælti með því 4. og 7. maí 1914, að Jón Pálsson yrði skipaður fjehirðir bankans. Ummælin í bræfinu 29. jan. þ.á. verða því varla skoðuð öðruvísi en tilraun banka- stjórnarinnar til að draga úr hinu auðsæja ósamræmi milli bræfa hennar 7. maí 1914 og 24. des. 1915.

Samkvæmt greindum ummælum bankastjórnarinnar í bræfinu 24. des. f. á. hefur gjaldkeri verið þeim tveimur aðalannmörkum, sem hún nú telur tvímælalausar frávikningarsakir, bundinn, þá er hún mælti með honum til starfans. "Geðstirðleikinn" segir bankastjórnin reyndar, að "virðist" fara vaxandi, en hinn annmarkinn, að honum sje ósýnt um verkin, hefur að áliti bankastjórnarinnar, þó heldur lagast, og er það eigi ólíklegt, að lengri reynsla og æfing hefði getað bæt þar um.

Bankastjórninni hlúta eigi síður að vera kunnir þeir annmarkar 4. maí 1914, er hún telur nú vera á fjehirði og hafa verið, er hún mælti með honum til starfans og hún vill láta frávikningu varða, en 24. des. 1915, er hún kærir hann til afsetningar fyrir þá. Ef það er rjett hermt í bræfinu 24. des. f.á., að gjaldkeri hafi verið áðurgreindum annmörkum háður og öðrum þeirra í fyllra mæli en nú, þá hefði það verið alveg tvímælalaus skylda bankastjórnarinnar að leitast við að fyrir- girða skipun hans í stöðuna. Hún hefði þá átt að leggja til, að honum yrði eigi veitt staðan og greina fyrir því ástaður, ef þess hefði verið krafist. Ef rjett er hermt í kærubræfinu 24. des. f.á. um það, að gjaldkeri hafi áður verið tjeðum tveim aðalókostum bundinn, þá er líka ranghermt í meðmælabræfinu 7. maí 1914, að gjaldkeri hafi "staðið vel í stöðunni" meðan hann var settur.

En ef það er rjett hermt í meðmælabræfinu 7. maí 1914, að gjaldkeri hafi staðið vel í stöðunni meðan hann var settur, þá hlýtur það að vera ranghermt í kæruskjalinu 24. des. f.á., að hann hafi, þegar meðan hann var settur, haft sömu annmarkana, sem nú er krafist afsetn-



Bankastjórnin hefur þá gefið tvær skýrslur, bá frá 7. maí 1914 og bá frá 24. des. 1915, ósamhljóða um sama efni, sama mikilsvarðandi mál bankans, og önnur hvor skýrslan hlýtur því að vera röng, hvort sem orsökina til þess er sú, að bankastjórnin, sem 7. maí 1914 var að öllu skipuð sömu mönnum sem nú, lagði þá (7. maí 1914) gerólikan malikvarða á kosti og ókosti til sama starfans því, sem hún gerði 24. des. f.á., eða orsakirnar til þess eru aðrar.

Stjórnarráðið getur eðlilega eigi vitað með fullri vissu, hvor af áðurnefndum tveimur ósamrímalegum skýrslum bankastjórnarinnar, gefnum í sýslan hennar, er rjett eða röng, þó að það hins vegar geti eigi sjeð, hvaða ástæður hefðu getað verið til þess að bankastjórnin hefði farið að mæla með gjaldkeranum 7. maí 1914 til starfans, ef henni hefði líkað illa við hann þá 26. mánuði, sem hann hafði verið settur og þau 2 ár, er hann hafði þar áður starfað í bankanum. En nú, er bankastjórnin vill að gjaldkera verði vikið frá sýslaninni, má að minsta kosti eins vel gera ráð fyrir því, að hún - eða einstakir menn úr henni - hafi viljað færa það fram, er henni sýndist með nokkru móti gerlegt, gegn honum, og eigi gætt þess sem skyldi að forðast mótsagnir.

Þar sem bankastjórnin hefur samkvæmt framanskráðu gefið ósamrímalegar skýrslur til stjórnarráðsins um mikilsvarðandi mál bankans, hlýtur stjórnarráðið að gjalda miklu meiri varhuga við staðhæfingum hennar, sjerstaklega í því máli, en ella mundi, einkum þar sem fram er komið í skjölum þessa máls ýmislegt, sem gefur bendingar um mismunandi afstöðu einstakra manna úr bankastjórninni til þessa máls og gjaldkerans, enda bótt svo sje látið líta út sem þeir sjeu allir jafn óánægðir með hann og jafnófram um það, að honum verði vikið frá sýslan sinni.

Skal þá vikið að einstökum kærúatriðum og þá fyrst talin þau, er teljast mega undir það, að gjaldkera sje eigi nægilega sýnt um störf sín.

1. Bankastjórnin segir, að gjaldkeri hafi "ekki enn þann dag í dag lært að færa á eigin hönd (að "postera" rjett)" sjóðbók sína, og að hann þurfi "að fá til þess leiðbeiningar annara starfsmanna bankans, þegar um nokkuð það er að ræða, sem ekki kemur iðulega fyrir".



Stjórnarráðið hlýtur að álita, að sammati bankastjórnarinnar hjer um hljóti að vera að minsta kosti mjög ýkt. Ber það til þess, að stjórnarráðið vill eigi fortakslaust gera það fyrir því, að bankastjórnin hefði mælt með manninum til starfins, eptir meira en 2 ára reynslu á honum; hefði bókfærslukunnittu hans verið stórlega áfátt. En ef svo hefði þá verið, er óhugsandi, að bankastjórninni hefði verið að ókunngt. Hinsvegar er einnig óhugsandi, að gjaldkeranum hafi farið aptur í þessu efni síðan hann var skipaður í starfann, enda benda orð banka- stjórnarinnar í kærubrjefinu fremur í gagnstæða átt. En hitt játar gjaldkerinn, að þar sem vafi sje á, hvernig á hinu eða þessu standi eða eitthvað óvenjulegt komi fyrir, þá beri hann sig saman við starfs- bræður sína í bankanum, er betur kynnu að vita. Og getur slíkt með engu móti talizt lastvert.

2. Þá segir bankastjórnin að aðalsjóðbók gjaldkera sje eigi svo nákvæm, að hún sje ábyggileg! Við þetta atriði gilda auðvitað sömu at- hugasemdir, sem fyrsta atriðið. Að skekkjur geti komið fyrir, er ekk- er tilföngumál, þar sem jafnmikið er að gera og gjaldkerinn hefur í Landsbankanum. En í máli þessu er ekkert það fram komið, er með nokkru móti bendi til þess, að slíkar skekkjur sjeu altíðar eða tíðari en hver maður, sem skyn ber á það hluti, jafnan getur búizt við.

3. Þá kærir bankastjórnin gjaldkera fyrir "seinvirkni". Hjer um gildir einnig það, að óhugsandi er, að sá ágalli hafi svo aukist síðan bankastjórnin taldi hann fullhæfan til starfins, að hann geti nú verið afsetningarsök. Með vaxandi æfingu hefði sá ókostur einmitt átt að lagast, þótt verið hefði í upphafi. Svo er á það að líta, að afgreiðsl- ur munu fara fjölgandi í bankanum, og stundum fullerfitt, ef eigi ókleift, einum manni að anna þeim allan starfstímann. Hafi gjaldkerinn verið starfanum vaxinn af þessari ástæðu þegar hann var skipaður - og það verður stjórnarráðið að selta - þá getur seinvirkni nú eigi verið afsetningarsök, enda kveðst bankastjórnin í brjefi sínu 29. jan. þ.á. enga aðaláherzlu hafa lagt á þetta atriði.

4. Bankastjórnin segir, að gjaldkeri hafi "opt greitt upphæðir úr bankanum án þess að taka kvittanir fyrir. Sumar slíkar upphæðir hafa numið alt að 20000 kr." Þetta kærutriði sýnist mega telja til þess



flokks, er bindur í sjer ~~segnleika~~ um störfin. Ekkert liggur fyrir um,  
hve nær ~~þá~~ hversu oft þetta hefur fyrir komið. Ekki er heldur að sjá,  
að bankinn hafi þótið nokkurt tjón af þessu. Liggur ekki heldur fyrir  
neitt um það, að bankastjórnin hafi kvartað um þetta við gjaldkera fyr-  
en 16. des. f.á. Hinsvegar hefur fjórhirðin kannast við það, að fyrir  
hafi komið, að hann hafi greitt í vangá ávísanir, enda þótt eigi hafi  
verið fyrir hendi fullnægjandi kvittun, en jafnan hafi honum tekist að  
lagfæra það jafnharðan optir að hann varð þess var. Þótt gjaldkeri beri  
fjárhagslegu ábyrgðina á slíkum greiðslum, sem hjer greinir, er auð-  
sætt að fleiri starfsmenn bankans eiga sök á því, þar sem hver ávísun  
vitanlega er bókfærð áður en hún kemur til gjaldkera, og það er því  
einnig skylda þeirra, sem það gera, að gefa getur að lögmæti ávísunar-  
innar og benda gjaldkera á, ef bræstur er á því atriði. Þetta sýnir það  
eitt, að öllum getur yfirsjást, en eigi hitt, að hjer sje um svo mikinn  
skort á starfshæfileikum að tefla, að brottrekstri úr stöðu geti varðað,  
eins og það eitt geti eigi með nokkru móti varðað brottrekstri úr stöðu  
þótt bankastjórnin t.d. keypti ósamþykktan vixil, og aðrar samskonar  
smáfirsjónir.

Þá kemur að hinu kæratriðinu: gerðstirðleika og óhlýðni gjaldkera.  
Áður en nánar eru athuguð einstök kæratriði, er til þessa flokks verða  
að teljast, skal það fram tekið, er hjer segir:

Það er alkunnugt, að eigi lítið ósamlyndi hefur átt sjer stað í  
Landsbankanum, sbr. og "prófið" 16. des. f.á., bæði milli nokkurra  
starfsmanna innbyrðis og milli starfsmanna eins eða fleiri annarsvegar,  
og hinsvegar milli bankastjórnarinnar, eða þó öllu heldur aðeins ann-  
ars bankastjórans. "Próf" þau, er bankastjórnin hefur til ~~undir~~ undir-  
búnings þessu kærumáli sínu haldið yfir nokkurum (4) starfsmönnum bank-  
ans, sýna það glögt, að samband starfsmanna sín á milli og samband  
þeirra við bankastjórnina er alt annað en það sttti að vera. Bankann má  
skoða í þessu sambandi sem heimili. Það mundi á hverju heimili vera  
talinn vottur auðvirðilegs heimilisbrags, ef húsbændurnir væru að halda  
próf yfir sumu verkafólki sínu til þess að komast eftir hegðun annars  
fólks, starfsbræðra þeirra á heimilinu. Slíkt mundi hvarvetna talin með



4  
rjettu undirrót úlfúðar og ósamkomulagt, enda tíðkast slíkt hvergi hjá samilega lægnum húsbændum. Þar að auki er slíkt ráðleg einkar vel fallið til þess að niðurbrjóta þá virðingu, sem nauðsynlegt er, að undirgefni starfsmenn beri fyrir yfirboðurum sínum - hjer starfsmenn bankans fyrir stjórn hans. Enda víðist bankastjórnin hafa sjeð þetta eptir á, þar sem hún tjáist alls eigi hafa ætlað að láta stjórnarráðinu í tje "þessar privat skýrslur starfsmannanna með kærunni", heldur að eins gert það "eptir kröfu" stjórnarráðsins.

Þá er það og ljós vottur um misskilning annars bankastjórans (Björns Kristjánssonar) á stöðu sinni, er hann, eins og segir í brjefi bankastjórnarinnar, dagsettu 29. jan. þ.á. gerir sjer ómak til þess að afla skriflegrar skýrslu hjá ónefndum þriðjamanni um ómerkilegan atburð, er fram fór í Landsbankanum milli gjalðkera og tjeðs þriðjammans. Ef svo var að bankastjórinn, að athuguðum málavöxtum, fann eitthvað at-  
hugavert við framkomu gjalðkera að umræðu sinni, þar honum að finna að því við gjalðkera, en hitt, að fara á hnotskóg eptir slíku vottorði, var auðvitað óþarft og gersamlega óviðeigandi manni í hans stöðu. Hlaut hlutaðeigandi þriðjimaður þar af að fá nokkurnvegin glöggva mynd af ástandinu, af sambandinu milli bankastjóra þess og hlutaðeigandi starfsmanns. Sú mynd gat eigi sýnt annað en að bankastjóri þessi gerði sjer sjerstakt far um að safna kæruæfnum á þenna starfsmann bankans. Og þarf eigi orðum að því að eyða hversu óheppilegt það sje bankanum, að óviðkomandi þriðjimaður komist þannig að raun um fyrir framferði annars forstjóra bankans, sem á að gæta hagsmuna bankans í hvívetna, hversu þungan hug bankastjórinn ber til annars æðsta undirgefins starfsmanns síns í bankanum, og hversu sambandið er meðal bankastjóra og starfsmanna.

Það er og alkunnugt, að mjög hefur ráðstöfum bankastjórnar á stöðum þeim í bankanum, er hún hefur forræði á, hneyxlað almennig. Þó að bankinn hafi hlotið ýmsa góða nýja starfsmenn - sem henni hefur að vísu eigi alltaf haldið vel á - síðan núverandi bankastjórn tók við, þá hefur mönnum einatt fundist svo sem eigi væri síður, þegar teknir voru nýir menn í þjónustu bankans, höfð fyrir augum þörf hlutaðeigandi einstaklings á atvinnunni en hagsmunir bankans. Hefur það og komið fyrir,



ao í þjónustu bankans hafa verið teknir menn, sem fyrirþáanlega áttu þangað ekki að koma og hafa gert bankanum allt annað en sóma.

Þar sem sambúð ýmsra manna í bankanum, söri sem lægri, hefur verið fullkomlega óþolandi, þá er svo sem auðvitað, að þar á enginn einstakur hinna undirgefnu starfsmanna einn alla sökina, hvorki gjaldkerinn nje aðrir. Og þar sem sú sannfæring hefur komist inn hjá sumum starfsmönnum bankans, þar á meðal fjehirði, að sumir starfsbræður þeirra aðrir en bókarinn áttu að hafa eptirlit með þó jafnvel njósna um allt framferði þeirra, bankanum og skýra bankastjórn þó að minsta kosti Birni bankastjóra Kristjánssyni frá því, þá er eigi von að vel fari um samvinnu manna í bankanum. Slíkt hefur eðlilega eigi sem best áhrif á skapferli manna og verk einkum ef geðríkir eru.

Þá eru einstök kæratriði, sem hér til heyra.

1. Geðstirðleikingjaldkera við starfsbræður sína í bankanum. Eins og áður er sagt, hefur allmikið kveðið að ósamlyndi milli sumra starfsmanna bankans og eigi lítill kali verið milli þeirra. Og "veldur sjaldan einn, þegar tveir deila". Mun svo vera hér. En í stað þess að bæta sambúð starfsmanna bankans, það er bæta þurfti, og bankastjórnin hefði þó vissulega átt að hafa yfirburði til, sýnist eigi hafa verið að því unnið, heldur þvert á móti hefur verið alið ósambykkinn með því atferli af hálfu að minsta kosti annars bankastjórans, er að framan hefur verið að vikið. Og stjórnarráðið efast ekki um, að í raun og veru sjeu þeir starfsmenn bankans, er mest háfur verið misklíðin milli, svo skynsamir og hagsýnir menn, að samlega lagnir og óhlutdrægir stjórnendur þeirra mundu fullkomlega geta jafnað ágreining þeirra ef þeir gerðu sjer far um það. En vegurinn til þess er ekki yfirheyrslur og meira eða minna hátíðleg - og í þessu sambandi þrosleg - "próf" og "yfirheyrslur" yfir starfsmönnum bankans útaf framferði einstakra manna í bankanum, og sjerstaklega þó, er þeir eru aðeins yfirheyrðir, sem bankastjórninni vitanlega hafa sjerstaklega horn á síðu sakbornings hennar, gjaldkera. Ágreining og geðstirðleika starfsmanna bankans sína á meðal villi stjórnarráðið ógjarna blanda sjer í, hvorki með brottrekstri þeirra nje á annan hátt. Telur það, að bankastjórnin átti að vera einfar um að laga slíkt.



5

2. Þá kærir bankastjórnin gjaldkera fyrir óhljóni og ósvífni sýnda "einstökum bankastjórnarmönnum", og svo væntanlega fyrir óhljóni gegn bankastjórninni allri, að því leyfi sem hann hefur eigi komið fram við "þróf" bankastjórnarinnar yfir honum sem hún vildi, og að hann hefur að áliti bankastjórnarinnar brotið hlýðnisskylda sína samkvæmt svo-  
kölluðu "erindisbrjefi", er hún hefur sett honum, svo og það að hann hafi sýnt hirduleysi með bækur sínar og lykta.

Stjórnarráðið veit það, að lítið hefur á misklið borið eða alls ekkert milli gjaldkera og bankastjórnarmanna, nema eins þeirra, Björns bankastjóra Kristjánssonar. Hefur gjaldkeri unnið með þeim - nema nefndum bankastjóra, sem lítið eða ekkert mun með gjaldkera starfa, bót ástaða væri til - og að fyrirlagi þeirra án þess að í hafi skorizt. Er vottoröðutvegur þú, sem fyrr getur, og vottur þess, hvernig afstaða nefnds bankastjóra er til gjaldkera, svo og sparisjóðsbókarmál það í heild sinni, sem síðar verður vikið að, og gefur hugmynd um það, að tjeður bankastjóri hafi látið sjer sjerstaklega hugleikið að koma gjaldkera á knje. En stjórnarráðið verður að líta svo á, að forstjóri slíkrar stofnunar sem Landsbankinn er, ætti að vera upp úr því vaxinn fyrir mentunar sakir og valds síns að láta koma fram við óviðkomandi þriðja-mann kala til einstakra starfsmanna sinna eða ofsækja þá. Annars er eigi nefnt neitt einstakt atriði, þar sem gjaldkeri hafi neitað framkvæmdum verka sinna í bankanum, þeirra er hann annaðhvort samkvæmt stöðu sinni á að vinna eða eftir sjerstöku fyrirlagi yfirboðara sinna. Að vísu er það svo, að Björn bankastjóri Kristjánsson krafði hann síðar umgetinnar sparisjóðsbókar, en fekk han eigi fyr en daginn eftir. Í fyrsta lagi er ekki unt að sjá, hvaða máli það skipti bankastofun-ina, að bankastjórnin fengi umráða eyðilagða sparisjóðsbók samstundis í hendur, enda þótt það yrði ~~þá~~ ~~þá~~ því aðeins hægt, að fjehirðir væri slitinn frá uppgjörð sjóðbókar sinnar til að finna hans. Í öðru lagi er það afsakanlegt, þótt fjehirðir teldi sjer hallkvæmara að ~~af-fer~~ henda bókina eigi þá þegar, heldur eftir að hann hafði ritað í hana skýrslu sína um það atriði, sem því olli, að öll upphæðin var úr bók-inni tekin, þar sem fjehirðir gat eigi verið ~~á~~ neinum vafa um, að um-ráddur bankastjóri var í þessu tilfelli að aflá sjer sakargagns á



Áður en þetta er framkomu fjehirðis við "prófið" snertir, þá bera bókanir bankastjórnar á svörum hans þess ekkert vitni, að hann hafi þar komið ákurteislega fram. Það getur eigi ákurteislega talist, þótt hann neitaði sökum, er bankastjórn þar á hann beint eða óbeint, nje heldur þótt hann neitaði tilboði bankastjórnar til hans um það, að hann legði niður fjehirðisstærfið og fengi "annað ljettara starf í bankanum", eins og komist er að orði í kærubrjefi bankastjórnarinnar 24. des. f.á. Annars vill stjórnarráðið geta þess í þessu sambandi, að það fær eigi sjeð, hvernig bankastjórnin gat þá (19. des. f.á.) boðið gjaldkera annað starf í bankanum, þar sem þá mun enginn starfi verið hafa þar laus, en hún rjeði því eigi, hver í stað fjehirðis yrði tekinn ef hann yrði við tilmælum hennar, og því eigi víst, að nein staða í bankanum losnaði, nema svo sje, að bankastjórnin hafi hugsað sjer að víkja einhverjum starfsmanna bankans frá eða að það sje engum takmörkum bundið, hversu marga starfsmenn megi ráða þangað. Frá mannlegu sjónarmiði er það því eigi svo undarlegt, þótt fjehirðir gæti eigi tekið slíku hillu-boði með miklum þökkum.

Annars er það kynleg aðferð að halda "próf," með bókuðum svörum, yfir gjaldkera til þess að ráða bót á misklið milli bankastjórnar og hans eða hans og starfsbræða hans í bankanum. Þannig löguð aðferð, þótt í góðu skyni væri gerð, hlaut að hafa andstæðar verkanir tilganginum, einkanlega þar sem fyrra "prófið" eða "vitnaleiðslan" (16. des.) yfir 4 starfsmönnum bankans var áður fram farin og kvis um hana því sjálf-sagt kominn út.

Þá skal víkið nokkrum orðum að "erindisbrjefi" því, er bankastjórnin hefur sett fjehirði 19. maí f.á. Ágreiningur er um það milli banka-stjórnar og fjehirðis, hvort bankastjórnin hafi verið bær til þess að setja fjehirði nefnt erindisbrjef. Því sýnist mega svara þannig, að þær skipanir, sem bankastjórn getur löglega gefið fjehirði og honum því er skylt að hljóða samkvæmt stöðu sinni, getur hún jafnt gefið skriflega sem munnlega. Hljónisskylda fjehirðis eykst hvorki nje minnar eptir því, hvort skipunin er gefið skriflega eða munnlega. Hafi fjehirði verið óskylt að hlýðnast einhverri munnlegri skipun bankastjórnar, þá verður



6.  
honum það eigi skyldara, þótt hann fái skriflega skipun um það. Hitt er annað mál, að starfsvið fjehirðis mun hafa verið nægilega afmarkað bæði samkvæmt eðli málsins, reglugjöf og lögum bankans og með margra ára venju, svo ~~eg~~ erindisbrjef mun eigi hafa verið nauðsynlegt handa honum, því að aðaltilgangurinn með útgáfu erindisbrjefa er sá, að greiða úr því, hvaða störf sá eigi að vinna, sem erindisbrjefið fær, og að gefa honum leiðbeiningar um það hvernig hann eigi að vinna þau, og hvernig hann eigi að öðru leyti að hegða sjer í stöðunni. Í öllu falli verður stjórnarráðið að líta svo á, að ef tilgangurinn hjá bankastjórninni með útgáfu erindisbrjefsins hefur verið sá, að gefa fjehirði skipanir, sem hann hefði ~~hæfi~~ eigi verið skyldur að hlýða án tillits til erindisbrjefsins, þá hefði hún eigi verið bær til þess. Þar sem Landsbankinn er landsstofnun og lýtur stjórnarráðinu, þá hefði það átt að setja slíkt erindisbrjef, sem þó hefði vitanlega ekki mátt hafa neitt það að geyma, er bryti báð við lög bankans eða aðrar sjálfsagðar starfsreglur í honum.

Af framanskráðu er það ljóst, að óhlýðni af hálfu fjehirðis gagnvart reglum "erindisbrjefs" bankastjórnarinnar, er engin sjerstök tegund eða meiriháttar óhlýðni en óhlýðni við hverjar aðrar skipanir bankastjórnarinnar.

Fyrsta atriðið, þar sem bankastjórnin sakar fjehirði um óhlýðni við sig í sambandi við "erindisbrjefið", er það, að fjehirði hafi eigi svarað brjefi bankastjórnarinnar 20. maí f.á., sem hún sendi honum með erindisbrjefinu og með tilmælum um, að hann lét bankastjórninni í tje skriflega viðurkenningu fyrir móttöku "erindisbrjefsins". Stjórnarráðið fær eigi sjeð, hvað bankastjórninni gat gengið til með það að beiðast skriflegrar viðurkenningar fjehirðis fyrir móttöku brjefsins, enda tók hann við því úr höndum annars bankastjórans. Það hefur eigi verið venja stjórnarráðsins, þegar erindisbrjef hafa þaðan verið sett að krefjast slíkra viðurkenningar, enda sýnist slík krafa vera sprottin af helzt til mikilli tortryggni og eiga eitthvað skylt við óþarfa skriffinsku eða jafnvel einföldni. Auk þess sjest eigi, að fjehirðir hafi ætlað sjer nokkurn tíma að synja fyrir móttöku þessa brjefs, enda var það samkvæmt því, sem fyrr er sagt, þýðingarlaust fyrir hlýðnis-



skyldu hans, þótt hann jataði móttöku brjefsins. Auk þess gat fjehirð-  
ir, ef honum hefði þótt það máli skipta, viðurkennt brjeflega móttöku  
"erindisbrjefsins" með þeim fyrirvarum þýðingu þess samkvæmt hans  
skoðun á málinu, er honum kynni að hafa þótt nauðsynlegur. Tilmæli  
bankastjórnarinnar um skriflega viðurkenningu fyrir móttöku brjefsins  
voru því þýðingarlaus frá hvaða sjónarmiði sem þau eru skoðuð, og það  
að aðeins munnleg viðurkenning, sem auðvitað var nægileg, hvernig sem  
á málið er annars liðið, og fólst í móttöku brjefsins úr höndum annars  
bankastjórans, ein var gefin, verður ekki skoðað sem óhlýðni við banka-  
stjórnina.

Þau atriði "erindisbrjefsins", er bankastjórn telur fjehirði sjer-  
staklega hafa brotið, og sjerstaklega má telja sem brot gegn banka-  
stjórn sjálfri eða sjerstökum skipunum hennar, virðast vera þessi:

- a. að gjaldkeri kveðji aðra starfsmenn bankans sjer til aðstoðar án  
þess að fá til þess samþykki bankastjórnarinnar, gagnstætt 10. gr.  
"erindisbrjefsins".
- b. að hann komi eigi til vinnu sinnar í bankanum á rjettum tíma, sbr.  
3. gr. "erindisbrjefsins".
- c. að gjaldkeri fari leyfislaust út úr bankanum í afgreiðslutíma  
hans, sbr. 3. gr. "erindisbrjefsins".
- d. að hann reki einkastörf, þrátt fyrir ákvæði 12. gr. "erindisbrjefs-  
ins".
- e. að hann hafi eigi fært reikningsliðinn yfir utanríkismynt, sbr. 8.  
gr. "erindisbrjefsins".

Ad a. í 10. gr. "erindisbrjefsins" segir svo: "Eigi má fjehirðirinn  
kalla neinn starfsmann frá verkum sínum sjer til aðstoðar án samþykkis  
bankastjórnarinnar". Þetta fyrirmæli sýnist vera 1. Mjög óþæg  
óframkvæmanlegt, og 2. Mjög óheppilegt, þótt framkvæmanlegt væri.

Samkvæmt 4. gr. 2. málsg. í reglugjöf bankans, 18. okt. 1911  
(Stjt. 1911 B. bls. 207-216) er bankastjórn eigi gert að skyldu að vera  
viðstaddri í bankanum þann tíma, sem hann er opin, nema 2 klst. á dag.  
Nú er bankinn opin til afgreiðslu frá kl. 10 f.h. - 3 e.h., eða 5 klst.  
Ef nú fjehirðir þarf óumflýjanlega að fara burt úr bankanum eða aðstoð  
er óhjákvæmileg þegar í stað, þá er það of seinlegt og ef til vill



7  
árangurslaust að leita bankastjórnar, ef hún er alls eigi til staðar í bankanum, til að fá samþykki til þess að einhver starfsmanna bankans annar veiti fjehirði aðstoð.

Og þótt bankastjórnin sje viðstödd í bankanum, getur það verið óheppilegt, valdið töfum, að þurfa jafnan að leita til hennar um jafnsmávægilegt atriði sem það, hvort þessi eða hinn starfsmanna bankans megí aðstoða fjehirði í svip við afgreiðslu. Bankastjórnin virðist munu þurfa annað þarfara að gera við sinn dýrmeta tíma en segja já eða nei við slíku. Þetta atriði, aðstoð eða ekki aðstoð til handa fjehirði í viðlögum, sýnist vera svo sjálfsagt verkhyggnis- eða verksvitsatriði, sem bókarí og gjaldkeri ættu að vera einhlítir að ráða fram úr í hverju einstöku skipti, að hátiðlegar reglur um það í erindisbrjefi er óþarft að setja, og jafnframt geta slíkar reglur verið skaðlegar, þegar þær eru svo úr garði gerðar sem reglan í niðurlagi 10. gr. "erindisbrjefsins". Og það er áreiðanlega eitthvað bogið við samband bankastjórnar og 2 æðstu starfsmanna bankans, ef hún trúir þeim eigi fyrir að ráða fram úr eigi meiri vandamálum en þessu, nema nefnt fyrirmæli 10. gr. "erindisbrjefsins" sje annaðhvort sett í hugsunarleysi eða í einhverjum ákveðnum tilgangi, sem heilbrigð skynsemi getur tæplega fundið rök fyrir.

Þar sem nefnt ákvæði 10. gr. "erindisbrjefsins" er svo að efnitil sem getið er, er engin furða, þótt fjehirði hafi eigi tekist að halda það alltaf bókstaflega. Hitt hefði sætt furðu og auðvitað valdið töfum í bankanum og þar með ergt viðskiptamenn hans, ef tjeðu fyrirmæli hefði verið fylgt bókstaflega og að því leyti sem það hefði verið framkvæmanlegt, út í yztu æsar.

Ad b. Starfstími í bankanum er nú frá kl. 9 f.h. - kl. 3 e. h., þó svo, að afgreiðsla hefist þar eigi fyrr en kl. 10 f.h. Fjehirðir kannast við, að hann hafi stundum komið nokkru seinna en kl. 9 í bankann, en að hann hafi komið fyrst eftir að afgreiðslutími ~~er~~ byrjaður, virðist ekki haldið fram. Tíminn frá 9-10 árdegis mun vera ætlaður til undirbúnings dagstarfinu. Fjehirði ber að undirbúa sitt starf þannig að bækur sjeu uppgjörðar frá næsta degi og það yfirhöfuð, að hann sje viðlátinn að afgreiða almenning kl. 10 árdegis. Sjóðbækur og sjóður munu venjulega uppgjört fyrir hvern dag áður sá dagur sje liðinn, en þar í liggur aðal-



starfio. Því er alls eigi haldið fram, að fjarvera fjehirðis frá bankanum milli kl. 9-10 hafi að nokkru gert það að verkum, að eigi hafi allt verið í lagi, þegar afgreiðslan hófst, nje yfirhöfuð, að nokkur störf, sem gjaldkera bar að vinna, hafi verið óunnin, eða aðrir hafi orðið að vinna þau fyrir þessa sök. Í þessu atriði verður því eigi sjeð, að fjehirði hafi sýnt vitaverða vanrækslu á nokkurn hátt.

Ad c. Fjehirðir staðhafir, að hann fari sama sem aldrei úr bankanum í starfstíma hans, að því undanskildu, að milli 9 og 10 komi það líka fyrir, að hann fari út úr bankanum. Svo virðist bera að skilja svar hans við 3. spurningu bankastjórnarinnar í "prófum" þeim, er hún hjelt yfir honum 19. des. f.á. Skýrslur tveggja "vitnanna", er bankastjórnin "yfirheyrði" 16. des. f.á. brjóta eigi bág við þessa skýrslu fjehirðis, því að þau segja, með mismundandi orðalagi, að gjaldkeri hafi farið "opt" (Árni Jóhannsson), "allopt" (Richard Torfason) og "þó nokkrum sinnum" (Guðm. Loftsson) út í "starfstíma bankans" (Árni Jóhannsson: "afgreiðslutíma"), án þess þeir viti um erindið og án þess að getið sje um tímalengdir útidvalarinnar, eða hvað vitnin eiga við með orðinu "út", hvort það er út á götu eða út úr starfstofu bankans, en eigi út úr húsnæði hans. "Vitnin upplýsa því málið eigi nægilega auk þess sem vitnahæfi þeirra má í efa draga af almennum ástæðum, sem til greina koma, er meta skal trúgildi vitna. En hvernig sem á það atriði er litið og þótt fyrir kunni að hafa komið, að gjaldkeri hafi farið út í bæ á afgreiðslutíma bankans, þá er ekkert tilefni í þessu máli til þess að ætla, að svo mjög hafi að því kveðið, að brottrekstri geti varðað úr stöðunni. Hitt er sjálfgefið, að fjehirði þer að bæta um það, sem konum kynni að hafa verið áfátt í því efni.

Ad d. Það er viðurkent af fjehirði, að hann hafi haft á höndum útvegum hljóðfæra frá útlömdum. Verður eigi sjeð, að fjehirðir hafi önnur auka-störf, sem nokkru máli skipta eða talsmál gæti verið að banna honum að hafa með höndum, fremur en t.d. gæti verið talsmál að banna opinberum starfsmanni að rita höflegar og samilegar greinir um landsmál í opinber blöð eða tímarit eða vera fjelagi í löglegum og samilegum fjelagsskap. Í lögum eða reglugjörob bankans hefur eigi þótt þörf á að leggja bann við því, að starfsmenn bankans hefðu með höndum auka-atvinnu-störf mæ.



8  
aðrir en bankastjórnarnir tveir. Þar af leiðir auðvitað ekki, að aðrir starfsmenn bankans megi hafa með höndum hver aukastörf sem vara skal. Aðalatriðið er, að störfín brjóti eigi bág við vinnu þeirra í bankans þarfir eða hagsmunum hans að öðru leyti. Hljóðfara-útvegurinn þá, sem fjeder Landsbankans hefur nú á hendi, hafði hann einnig meðan hann var settur fjederðir bankans, og er eigi kunnugt, að bankastjórnin hafi þá talið neitt til fyrirstöðu því, að hann hefði þessi störf, sem henni hlaut þá að vera fullkunnugt um, enda geta þau eigi verið umfangsmikil, og svo hefur fjederðir ómótmælt skýrt svo frá, að hann láti aðallega aðra vinna þau fyrir sig. Að hjer geti verið að ræða um samkeppni við bankann, eins og bankastjórninni virðist hafa flogið í hug, sýnist vera grein fjarstæða.

Í sambandi við þetta atriði kærir bankastjórnin fjederðir fyrir það, að hann tali við einkaviðskiptamenn sína í síma bankans og að hann eyði tíma í afgreiðslutíma hans til þess að tala við þá um þessi einkaskipti sín. Fjederðir neitar því, að hann geri neitt sem að nokkru sje teljandi í þá átt, heldur vísi mönnum, sem um þá hluti vilji við hann tala í bankanum eða í síma bankans, að hitta sig á öðrum stað og tíma. Og þetta sjest engin ástæða til að rengja.

Að e. Tvö "vitna" þeirra (bókari og aðstoðarbókari), er bankastjórnin "yfirheyrði" 16. des. f.á., segja sjer ókunnugt um þetta atriði, og fjederðir heldur því fram, að reikningslið þenna hafi hann fært, en þorir að eins eigi að fortaka, að fyrir gleymslu hafi getað komið fyrir brestur í þessu atriði. Og er þá sennilegt að þriðja "vitnið", Árni Jóhannsson, segi það satt, að hann, eins og að orði er komist í "vitnaleiðslunni" 16. des. f.á., hafi "orðið þess var, að hann (gjaldkerinn) hafi tekið á móti utanríkismynt án þess að hún væri bókfærð eins og bankastjórnin lagði fyrir". En þetta sýnist vera of smávægilegt atriði til þess að gera rekistefnu út af og sízt kærutriði, sem varðað geti afsetningu. Og bendir þetta í þá átt, að starfsmenn bankans einhverir sjeu beint til þess hafði að flytja bankastjórn fregnir, eða einhverjum úr henni, um smátt og stórt, er sumum öðrum starfsmönnum kynni að verða á, viljandi eða óviljandi. Þannig löguð smáatriði á að laga þegjandi og hljóðalaust innan vjebanda bankans og af starfs-



mönnum, en eigi út úr honum að fara.

Þá kemur að kæruatriðinu um hirðuleysið með bækur bankans og lykla

Bankastjórnin segir í kæruhrjefinu 24. des. f.á. að sjóðbók bankans

hafi lent í brunanum 25. apríl f.á., og sakar gjaldkera um það. Þetta

er eigi fyllilega rjett hermt hjá bankastjórninni, því að sjóðbókin

sjálf lenti eigi í brunanum, heldur "sjóðkladdinn", sem þá var búið að

færa úr inn í sjóðbókina. Sjóðbókin sjálf var í lokuðum eldtraustum skáp

og brann eigi. "Sjóðkladdinn" var í vörzlum fjehirðis, en hann kveðst

eigi hafa haft rúm fyrir hann í geymsluklefa þeim, sem bankastjórn hafi

fengið honum til að geyma bækur þær, sem hann hafði undir hendi, en

bankastjórn verið farin úr bankanum, þá er hann hafði lokið uppgjörð

sjóðbókarinnar. Sjóðbókin er, þá er hún er fulluppgjörð, aðalbókin og

var geymd á svo tryggum stað sem bankastjórn hafði fyrir lagt, og vænt-

anlega ekki mikils um hina vert. En hitt má þó segja, að það hefði bæði

verið ástæða fyrir bankastjórnina að gæta þess, að bæði væri nóg eld-

trygg rúm fyrir "sjóðkladdann" og aðrar bækur bankans og bæta úr því,

sem í því efni var á fátt, eins og fram kom við brunann, og svo hitt, að

fjehirðir hefði getað látið bankastjórnina vita um það fyrr, að eigi

var rúm í nefndum klefa fyrir sjóð-"kladdann" úr því að hann varð þess

eigi var, að aðrir starfsmenn skýrðu bankastjórninni frá því, og hún sá

eigi ástæðu til að hafa eptirlit með bókageymslunni framar en raun var

á. Ef hjer er um sök að tefla, þá bera báðir, kærendur (bankastjórnin)

og kærði (fjehirðir) sinn bróðurhlutann hvorir af þeirri sök. En þessi

sök er, hvernig sem á litið, ekki svo vaxin, að stjórnarráðið telji

ástæðu til að takahart á þeim, sem hana bera.

Þá segir bankastjórnin að uppbóðsbók bankans hafi brunnið 25. apríl

f.á. í vörzlum gjaldkera. Það hefur þó komið fram í málinu, að banka-

stjórnin vissi eigi, hvar bók þessi var geymd, því að hún brann eigi í

vörzlum gjaldkera, heldur var hún geymd í skáp þeim, sem innheimtumaður

bankans geymdi í skjöl þau, sem hann hafði undir hendi og bankastjórn

hafði fengið honum. Reyndist skápur sá eigi eldtraustur og því eigi ~~frá~~

fullnægja fyrirmælum 7. gr. reglugjörðar bankans, og því brann nefnd

bók þar. Það hefur eptir skýrslu tjeðs innheimtumanns verið venja síðan

hann tók við þeim starfa í bankanum, að uppbóðsbókin væri hjá honum



geymd. Bankastjórnin segir, að hún hafi átt að vera í vörzlum fjehirðis og telur það skyldubrot af honum, að hann hefur eigi geymt hana. Í sjálfu sjer sýnist það þýðingarlaust atriði, á hvorum staðnum bók þessi var geymd, því að mjög er áriðandi, að á báðum stöðum sjeu fullkomlega eldtryggjar geymslur, og hefur bankastjórnin eflaust einnig ætlast til þess, að skápur innheimtumannsins væri fulltraustur, þótt bruna bæri að höndum, enda er eigi minsti efi á því, að í þeim skáp eru geymd mörg skjöl, svo sem víxlar og skuldabréf, sem bankanum eru miklu meira virði en uppboðsbókin. En úr því að bankastjórnin sýnist nú leggja mikla á-<sup>einmitt</sup>herzlu á það, að uppboðsbókin væri geymd hjá fjehirði, en eigi innheimtu-  
manni, hversvegna hefur hún bá látið það við gangast óátalið síðan sum-  
arið 1912, er núverandi innheimtumaður tók við þeim starfa, og til 25.  
apríl 1915, að tjeð bók væri geymd á skökkum stað? Bankastjórnin hefði  
þá átt að sannfæra sig um, hvar bók þessi var geymd og skipa svo fje-  
hirði að taka hana til geymslu.

Þá segir bankastjórnin í optnefndu kærmiskjali sínu 24. des. f.á.,  
að lykillinn að peningaskáp þeim, er fjehirði geymdi í peninga(smámynt)  
í kjallara bankans, hafi og lent í brunanum 25. apríl f.á. Svo er að  
sjá af skýrslum þeim sem fram hafa komið í sambandi við þetta atriði og  
eigi eru fyllilega samhljóða, að lykill þessi hafi, ásamt fleirum lykl-  
um, lent í brunanum 25. apríl f.á., því að bankastjórnin segir, að bók-  
ari bankans hafi fundið þenna lykil "í lyklahrúgu þeirri, sem annar  
bankastjórinn hafði titínt upp úr öskunni á bankanum eptir brunann". Er  
því svo að sjá sem fleiri lykilar bankans hafi orðið fyrir sömu forlög-  
um sem þessi lykill, en að þeir hafi aalir eða flestir fundið. Ekki  
er frá því skýrt, hver eða hverir eigi sök á því, að hinir lyklarnir  
lentu í eldinum, en gera má ráð fyrir því, að aðrir eigi þar hlut að  
máli en gjaldkeri, því að varla mundi hafa gleymst að geta þess, ef  
hann bæri þar einn alla sök. Ekkert er upplýst um það yfirhöfuð, hvar  
eða hvernig lykila bankans hafi verið vant að geyma yfir nóttina, en  
hjer umræddur lykill var geymdur í skrifborðsskúffu gjaldkera í af-  
greiðslustofu bankans. Má vel vera, að geymsla þeirra hafi eigi verið  
sem skyldi, og að gjaldkeri hafi geymt sinn lykil þann, er hjer um  
ræðir, verr en skyldi, eins og virðist hafa verið um hina lyklana að



einhverju leyti. En víst er um það, að lykill þessi fannst, því að skápurinn, sem hann gekk að, og hafði að geyma 1000 krónur, var opnaður með lyklinum. Það að fjehirðir geymdi lykil þenna í skrifborðsskúffu sinni, en eigi á öðrum stað, getur alls eigi talizt svo stórfelð sök, að brottrekstri varði.

3. Loks kærir bankastjórnin fjehirði fyrir það, að hann komi ótilhlýðilega fram við viðskiptamenn bankans. Þessi kæruatriði fela auðvit- að einnig í sjer kærur um brot gegn "erindisbrjefinu", sbr. 11. gr. þess en aðallaga sýnist mega telja þau hjer til. Þar sem svo tilfinnanlegt ólag hefur verið á samvinnu starfsmanna bankans, er eigi ólíklegt, að slíkt ólag hafi að nokkru leyti áhrif á afgreiðslu í bankanum og framkomu starfsmannanna yfirleitt í starfa þeirra gagnvart almenningi. Og þegar ólagið er orðið heyrinkunnugt og jafnvel viðskiptamenn bankans ganga þess eigi duldir, að sumir starfsmenn bankans nota jafnvel hvert færi til að ergja aðra og gera þeim óhagræði, þá er eðlilegt, að bankinn hafi fremur óhag en hag af slíku ástandi, að störfin gangi þar ógreiðara en ella myndi, og að hverjum þeim, sem er sannfærður um, að starfsbræður hans beinlínis njósnir um hann eptir fyrirlagi sumra yfirsjerboðara sinna og að þeir jafnvel sjeu<sup>sjer</sup> úti um sakargiptir gegn þjónum sínum, eins og átt hefur sjer stað um annan forstjóra Landsbankans, sbr hjer að ofan, verði óljúfari í öllu viðmóti en ella, og að þetta geti komið einnig niður á viðskiptamönnum bankans.

Í máli þessu liggur þó ekkert fyrir um ótilhlýðilega framkomu fjehirðis gagnvart viðskiptamönnum, annað en staðhafingar bankastjórnarinnar, sem hún styður með einu algerlega þýðingarlausu dæmi, svo sem síðar verður sýnt, og "vitna" þeirra, sem sjerstaklega virðast hafa átt útistöður við fjehirði og sum sett til þess að grenslast sjerstaklega eptir öllu hátterni hans og skýra ~~þá~~ einstökum bankastjórnarmönnum eðmanni frá því. Upp úr skýrslum þessara "vitna" getur stjórnarráðið eigi lagt svo mikið, að það sjái sjer fært að víkja fjehirði frá á þeim grundvelli. Telur bankastjórninni hefði verið samra að laga samvinnu allra þeirra manna en að taka "próf" þau öll, er fram eru komin í þessu máli, af starfsmönnum bankans hverjum um annan.

Þámin, sem bankastjórnin nefnir um ótilhlýðilega framkomu fje-



10.  
hirðis gagnvart viðskiptamönnum bankans, eru þessi:

a. Sparisjóðsbókar-dæmið, og

b. Neitun fjeðirðis á viðtöku erlendra myntar.

Ad. a. Þann 3. júlí f.á. kom ónefndur þriðjimaður inn í Landsbankann með 466 krónur, sem hann ætlaði að leggja inn í sparisjóðsbók. Voru þar af 245 krónur í smápeningum (í 1 kr. peningum 72 krónur, í 2 kr. peningum 12 krónur, í 25 aurum 92 kr. og í 10 eyringum 69 kr.) Gjaldkeri kveðst eigi annríkis vegna hafa mátt vera að því að telja þess smápeninga, en svo stóð á, að stúlka sú, sem fremur öðrum var vön að aðstoða hann, hafði af einkaástandum fengið leyfi til að fara úr bankanum. Samt sem áður kom hún þar að, að sögn gjaldkera eptir beiðni hans, en að sögn bankastjórnar að tilhlutun annars starfsmanns bankans (Guðm. Loptssonar) og segir bankastjórnin, að þessi starfsmaður (Guðm. Loptsson) hafi fengið ónot hjá fjeðirði fyrir þá tilhlutun sína. En svo fór, að hlutaðeigandi þriðjimaður firtist við gjaldkera, enda þótt stúlkan væri komin til að telja fjeð, og því yrði veitt viðtaka, og tók það út úr bókinni, sem í henni var, eða 938 krónur. Bankastjórnin fær að vita þetta, hvort sem sú vitneskja stafar upphaflega frá þeim, er leggja ætlaði inn peningana, eða starfsmönnum bankans. Eptir ósk Björns bankastjóra Kristjánssonar lætur svo hlutaðeigandi í tje skriflegt vottorð um þetta atvik, og er vottorðið afhent stjórnarráðinu með máli þessu og í öllum atriðum, sem máli skipta, málinu þar svo lýst sem hjer.

Þetta atvik telur bankastjórnin fela í sjer eina ávirðingu fjeðirðis. En stjórnarráðið verður að telja svo atvik geta legið, að gjaldkeri bankans gerði öðrum viðskiptamönnum ofmikið óhagræði með því að taka við og telja sjálfur, hvernig sem á stendur, smápeninga sem bankanum bjóðast. Hinsvegar liggur málið svo fyrir hjer, að boðist var þó til að telja peningana, en hlutaðeigandi innleggjandi vildi þá eigi leggja þá inn, svo að fjeðirði verður eigi sök á því gefnin, hvernig fór.

En dæmi þetta sýnir ljóst ástandið í bankanum, eigi einungis að því leyti, hvernig Björn bankastjóri Kristjánsson skilur stöðu sína, heldur og að því er snertir frjettaburðinn meðal starfsmanna bankans, því að hvaðan ætli bankastjórnin hafi fengið fregnina um, að gjaldkeri hafi lát-  
ið umræddum starfsmanni ónot úti fyrir afskipti hans af sparisjóðsbókar-



máli þessu? Og afhending bókarinnar í hendur Birni bankastjóra Krist-  
jánssyni er, eins og áður er að vikið, allglögt dæmi upp á samvinnu þes-  
manns við og afstöðu til einstakra starfsmanna bankans.

Ad b. Fjehirðir neitar því, að hann hafi neitað að kaupa erlenda mynt,  
nema "klink"-peninga af börnum eða smápeninga, sem hann hafi fyrirfram  
búið við að bankinn vildi ekki kaupa. Bankastjórnin fullyrðir þó, að  
fjehirðir hafi neitað að kaupa enska gullmynt og gulldollara án þess að  
bera það undir bankastjórnina. Svör "vitna" þeirra, sem bankastjórnin  
spurði um þetta atriði 16. des. f.á., veita engar upplýsingar um þetta.  
Þau segja tvö (Árni Jóhannsson og Rich. Torfason) að þau hafi orðið þess  
vör, að fjehirðir hafi neitað að kaupa utanríkismynt, og eitt (Guðm.  
Loptsson) hyggur, að það hafi komið fyrir. En hvort hjer er átt við  
"klink"-peninga eða annað, verður eigi sagt. Hitt segir gjaldkeri, að  
fyrir hafi stundum komið, að menn hafi komið í bankann með erlendan  
gjaldmiðil og ætlað að selja, en hafi hætt við það, af því að þeim  
hafi þótt gagnverðið of lágt, það er bankinn hafði sett á gjaldmiðilinn.  
En hvernig sem þessu kærutriði er varið, þá er það of smávægilegt til  
þess að brottrekstri geti varðað, hvorki eitt útaf fyrir sig nje heldur  
í sambandi við önnur <sup>þau</sup> atriði, sem kærubríef bankastjórnarinnar 24. des.  
f.á. greinir.

Samkvæmt því, sem að framan segir, getur stjórnarráðið ekki orðið  
við þeirri kröfu bankastjórnarinnar, að fjehirði bankans, Jóni Pálssyni,  
verði vikið frá sýslan hans í bankanum. Hinsvegar treystir stjórnarráð-  
ið því, að þeir úr núverandi bankastjórn, sem þar til hafa bæði lipurð  
og vilja, geri framvegis sitt beztu til þess að bæta úr því, sem áfátt  
hefur verið bæði um samvinnu milli sumra starfsmanna bankans og annað,  
sem miður hefur farið í bankanum en skyldi".

Þetta birtist yður, herra fjehirðir, hjer með til leiðbeiningar.

*Árni Jóhannsson*

Til

herra Landsbankafjehirðis Jóns Pálssonar.